

De voorbereiding van die 'terugkeer' was begin '41 op ministerieel niveau toevertrouwd aan Gerbrandy, van Boeyen en Dijkhoorn (defensie) en laatstgenoemde had daartoe binnen zijn departement het Bureau Bijzondere Aangelegenheden opgericht, geleid door overste van Voorst Evekink met wie, zoals in hoofdstuk 3 verhaald, de koningin weigerde samen te werken. Na Dijkhoorns aftreden (juni '41) werd bij de vorming van het tweede kabinet-Gerbrandy de directe verantwoordelijkheid voor de voorbereiding van de 'terugkeer' bij Furstner gelegd die (defensie was gesplitst) minister van marine was geworden. Voor die voorbereiding richtte Furstner eind '41 een Bureau Voorbereiding Terugkeer op met als hoofd een kolonel der mariniers, M. R. de Bruyne, die uit Nederlands-Indië overgekomen was. De Bruyne constateerde dat hij nagenoeg niets wist van wat in bezet Nederland gebeurde en dat hij met name niet kon overzien, welke hulp bij de bevrijding geboden kon worden door Nederlandse illegale organisaties. Wat het eerste betreft, accepteerde hij dat hij behalve hoofd van het Bureau Voorbereiding Terugkeer ook hoofd werd van de Centrale Inlichtingendienst (die daarmee aan de wegens ziekte afwezige van Boeyen ontnomen werd)¹, wat het tweede aangaat, kwam hij in contact met een tweede Britse geheime dienst: de *Special Operations Executive* (SOE), die in '40 opgericht was.

SOE ressorteerde onder de *Minister of Economic Warfare*, Hugh Dalton, en na diens aftreden in februari '42 (hij werd minister van handel) onder zijn opvolger, *Lord Selborne*. Waarom *Economic Warfare*? Omdat Dalton Churchills romantische en weinig reële conceptie deelde dat de volkeren van bezet Europa tot een algemene opstand gebracht konden worden. 'Set Europe ablaze', was het directief geweest dat Churchill aan Dalton gegeven had.² Die opstand moest o.m. voorbereid worden door groot-scheepse sabotage; aan het Duitse economische potentieel dat de Britten door middel van de blokkade al van buiten af trachtten te beperken, moest ook van binnen uit schade toegebracht worden. De organisatie van die sabotage werd de eerste taak van SOE. Als tweede taak kreeg SOE de vorming van 'ondergrondse legers', als derde de 'zwarte' propaganda (bijvoorbeeld door middel van 'zwarte' zenders als 'De Flitspuit'), maar die derde taak werd in '41 na een woedend gevecht op Brits ministerieel niveau dat bijna een jaar geduurd had, aan SOE ontnomen; de verantwoordelijkheid voor die 'zwarte' propaganda werd toen toevertrouwd aan drie ministers (de *Foreign Secretary*, de *Minister of Information* en de *Minister of Economic*

¹ Derksema werd hoofd van de afdeling van de Centrale Inlichtingendienst die met het veiligheidsonderzoek van Nederlanders en met de interneringen te maken had.

² Aangehaald in B. Sweet-Escott: *Baker Street Irregular* (1965), p. 40.